

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytið
Skuggasundi 1
101 Reykjavík

Reykjavík 4. janúar 2023

2301005SA GB
Málalýkill: 00.64

Efni: Umsögn um áform um br. á l. um varnir gegn mengun hafs og stranda, mál nr. 249/2022

Vísað er til tilkynningar í samráðsgátt frá 16. desember sl., þar sem óskað er eftir umsögnum um áform um breytingu á ofangreindum lögum. Fram kemur að tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2019/883 frá 17. apríl 2019 um móttökuaðstöðu í höfnum til afhendingar úrgangs frá skipum, um breytingu á tilskipun 2010/65/ESB og um niðurfellingu tilskipunar 2000/59/EB hefur verið tekin upp í EES-samninginn. Tilskipunin var tekin upp með stjórnskipulegum fyrirvara af hálfu Íslands þar sem innleiðing tilskipunarinnar hér á landi kallar á lítilsháttar breytingar á lögum um varnir gegn mengun hafs og stranda.

Samband íslenskra sveitarfélaga hefur um nokkurt skeið haft til skoðunar, í nánu samráði við Hafnasamband Íslands, hvort lagaákvæði um skyldu hafna og söfnunar- og móttökustöðva sveitarfélaga hér á landi til þess að móttaka og meðhöndla úrgang sé nægilega skýr að lögum. Að áliti sambandsins er þörf á því að gera lítilsháttar breytingar á lögum nr. 33/2004 til að tryggja samræmi laganna við umfangsmiklar breytingar á úrgangslöggjöf sem samþykktar voru hér á landi árið 2021, sbr. lög nr. 103/2021, til innleiðingar hringrásarhagkerfis. Lögin tóku gildi 1. janúar sl. Verður að telja að umrædd lagfæring sé liður í að tryggja rétta innleiðingu EES-löggjafar um meðhöndlun úrgangs og þarf ekki að koma á óvart, í ljósi flækjustigs í lagaumhverfi úrgangsmála, að slíkar ábendingar komi fram.

Mikilvægt er að nýta það tækifæri sem gefst við framlagningu frumvarps um breytingar á lögum nr. 33/2004 til að afmarka skyldur hafna og sveitarfélaga betur en gert er í gildandi lögum.

Ályktun hafnasambandsþings frá 28. október 2022

Framangreind álitamál tengjast m.a. samskiptum Hafnasambands Íslands við Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi (SFS) í tengslum við fyrirkomulag framlengdrar framleiðendaábyrgðar á veiðarfæraúrgangi sem inniheldur plast. Í tengslum við þau samskipti hafa komið fram ábendingar um að skylda hafnir til móttöku úrgangs frá skipum sé of vítt skilgreind í lögum nr. 33/2004.

Fjallað var um málið á hafnasambandsþingi á sl. ári og samþykkt svohljóðandi ályktun:

Hafnasambandsþing haldið í Ólafsvík dagana 27. og 28. október 2022 leggur til að stjórn Hafnasambandsins verði falið að hefja viðræður við

Umhverfisstofnun og SFS um samræmda flokkun úrgangs í skipum með hliðsjón að nýjum lögum um meðhöndlun úrgangs sem og öðrum lögum og reglum er gilda um úrgang í skipum. Í framhaldinu er mikilvægt að leiðbeina sveitarfélögum um hvernig hægt er að innleiða samræmda flokkun í höfnun í sérstaka samþykkt sveitarstjórna um meðhöndlun úrgangs í sveitarfélaginu.

Nánari skýring

Í grunninn snýr ábending sambandsins og Hafnasambands Íslands að því að í 11. gr. l. nr. 33/2004 vanti afmörkun á því að tiltekinn úrgangur falli undir framlengda framleiðendaábyrgð og sé því ekki á ábyrgð hafna að taka við þeim úrgangi, þrátt fyrir almenna skyldu hafna til að koma upp viðunandi aðstöðu til að taka við úrgangi og farmleifum frá skipum. Þessi aðstaða skal skv. 2. ml. 1. mgr. 11. gr. miðast við þarfir skipa er jafnan koma í viðkomandi höfn.

Í samskiptum vegna samnings sem gerður hefur verið á milli SFS og Úrvinnslusjóðs um móttöku veiðarfæraúrgangs er gert ráð fyrir að SFS starfræki móttökustöðvar fyrir veiðarfæraúrgang sem fellur undir framleiðendaábyrgðarkerfi sem SFS starfrækir. Samningur hefur verið í gildi frá árinu 2005 um þetta efni og virkjar sá samningur undaþáguheimild um álagningu úrvinnslugjalds á veiðarfæri í lögum um úrvinnslugjald.

Fram hefur komið sá skilningur á hlutverki og skyldum SFS annars vegar og hafnarstjórna hins vegar að með framangreindum samningi sé gert ráð fyrir að hafnir séu undanþegnar skyldu til að taka á móti veiðarfæraúrgangi sem inniheldur plast. Sú skylda hvíli hins vegar á úrgangshöfum, þ.m.t. útgerðar- og fiskeldisfyrirtækjum, að koma slíkum úrgangi til móttökustöðvar. Í ákveðnum tilvikum getur þar verið um töluverðar vegalengdir að ræða og geta hafnir því setið uppi með umtalsverðan kostnað ef þær taka við veiðarfæraúrgangi og þurfa að bera flutningskostnað af því að koma honum í viðeigandi meðhöndlun. Einnig er enn óljóst hvers konar flokkun og önnur meðhöndlun veiðarfæraúrgangs þurfi að fara fram áður en honum er skilað á móttökustöðvar, sem ræðst af móttökuskilmálum sem SFS gefur út. Að óbreyttu geta því hafnir og og móttöku- og söfnunarstöðvar sveitarfélaga ekki aðeins setið uppi með flutningskostnað heldur einnig kostnað við meðhöndlun. Ef ætlunin er að hafnir hafi í einhverjum tilvikum móttökuskyldu vegna veiðarfæraúrgangs þarf því jafnframt að vera ljóst að þær hafi heimild til að leggja á gjald sem nemur öllum kostnaði við móttöku og meðhöndlun úrgangs, enda er gengið út frá því í lögum um meðhöndlun úrgangs að sveitarfélög innheimti raunkostnað fyrir söfnun og meðhöndlun úrgangs. Slík útfærsla gæti þó stangast á við ákvæði laga um úrvinnslugjald þar sem framleiðendaábyrgð á að vera á veiðarfærum og því á úrgangshafi ekki að verða fyrir kostnaði við að skila veiðarfæraúrgangi til viðeigandi meðhöndlunar að notkun lokinni.

Vert er að taka fram að líklegt er að skýrara verklag og leiðbeiningar muni með tímanum leiða til þess að meðhöndlun veiðarfæraúrgangs komist í betra horf. Engu að síður telja Samband íslenskra sveitarfélaga og Hafnasamband Íslands þörf á að lög nr. 33/2004 endurspegli þær áherslubreytingar sem orðið hafa í úrgangslöggjöf bæði hér á landi og í löggjöf ESB, þannig að ljóst verði hvernig móttökuskylda hafna takmarkist varðandi úrgang sem fellur undir framlengda framleiðendaábyrgð.

Jafnframt mætti þá undirstrika að þar sem veiðarfærasamningurinn undanþiggur útgerðir og aðra handhafa veiðarfæraúrgangs frá greiðslu úrvinnslugjalds sé tekinn af allur vafi um að SFS, f.h. útgerðarfyrirtækjanna, sé ábyrgt fyrir móttöku allra veiðarfæra sem falla undir samninginn, skýrslugjöf til Umhverfisstofnunar um magn úrgangs sem fellur til og ráðstöfun hans o.s.frv.

Virðingarfyllt
SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Karl Björnsson', is written over a horizontal line.

Karl Björnsson
framkvæmdastjóri